

Kortlægning Organisering af kommunale affaldsydelser

Oktober 2023

Indhold

› Sådan er notatet bygget op

Indledning - Overblik over en affaldsbranche i forandring	3
Selskabsstruktur - Sådan er kommunale affaldsydelser organiseret	4
Selskabernes størrelse - Så mange borgere dækker de enkelte selskaber	6
Metode - Sådan har vi opgjort vores data	7

Indledning

› Overblik over en affaldsbranche i forandring

Den danske affaldsbranche er under forandring på mange områder - reduktion af affaldsforbrænding, bortfald af anvisningsret, husstandssortering i 10 fraktioner, selskabsgørelse og frasalg af sorteringsanlæg med mere.

Steder Skaber Folk, Nexus Konsulenterne og Lars Therkildsen er alle rådgivere inden for forsyningssektoren, og vi følger udviklingen tæt, ligesom vi aktivt er rådgivere for en række selskaber og kommuner i relation til selskabsgørelse.

Vi oplever et stort ønske om overblik hos de forskellige aktører i branchen, et ønske vi også selv deler. Derfor har vi i dette notat sat fokus på de kommunale affaldsydelser særligt affaldsindsamlingsopgaven, og forsøgt at beskrive den udvikling, vi kan identificere her godt et år efter den politiske aftale om selskabsgørelse af kommunernes levering af affaldsydelser¹.

Baggrunden er, at der i august 2022 blev indgået en bred politisk aftale om selskabsgørelse af de kommunale affaldsydelser. Lovgivningen er ikke fremsat endnu (og vi kommer muligvis til at vente lidt tid på det), men kommunerne er allerede i gang med at forberede sig på den situation, hvor affaldsydelserne skal organiseres i et særskilt selskab, frem for i den kommunale forvaltning. Vi har valgt at samle et overblik over organiseringen af de kommunale affaldsydelser, som de ser ud primo oktober 2023.

Da den politiske aftale blev vedtaget, var der godt 40 kommuner, som i et eller andet omfang selvstændigt håndterede indsamlingsopgaver og ligesom godt halvdelen af kommunerne selv håndterede genbrugspladser².

Så set ud fra dette perspektiv, er det altså næsten hver anden kommune, som skal forholde sig til selskabsgørelse i en eller anden form.

Vi oplever, at det er en endnu større andel af kommunerne, som forholder sig til deres fremtidige organisering af affaldsområdet. Dette skyldes givetvis, at der potentielt kan ske store forskydninger i sektoren, og alle ønsker at være godt rustet til fremtiden.

Vi ser fire overordnede tendenser:

1. Etablering af nogle få meget store selskaber, der betjener fra 200.000 borgere og opefter. Samlet dækker disse selskaber 1.673.002 borgere. Det gælder eksempelvis Nordværk, ARC, og Kredsløb.
2. Etablering/styrkelse af en række lokale multiforsyningselskaber, der betjener borgerne inden for kommunegrænsen, men med en række forsyningsydelser ud over affaldsindsamling og genbrugspladser. Dette gælder eksempelvis Thisted, Billund, Vejen, Randers med flere. Samlet dækker disse selskaber 1.866.297 borgere.
3. En stor gruppe af kommuner er fortsat i en afklaringsfase i relation til den fremtidige organisering af deres affaldsydelser. Dette gælder eksempelvis Vejle, Kolding, Viborg, Herning, med flere. Samlet dækker disse selskaber 1.718.443 borgere.
4. Stort set alle kommuner er enten allerede selskabsgjorte eller i proces med at afklare den fremtidige organisering på affaldsområdet.

I det følgende kan du læse om tendenserne inden for affaldsindsamlingen ud fra, hvordan kommunerne har valgt at organisere opgaven, samt hvilken størrelse af selskaber, vi ser dannet.

Til slut har vi beskrevet vores metodiske tilgang i kortlægningen.

¹ Selskabsgørelse af kommunernes levering af affaldsydelser, 30. august 2022, <https://mim.dk/media/231677/aftale-om-selskabsgoerelse.pdf>

² Energistyrelsen, Deloitte 2020, https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Affald/deloitte_analyse_af_kommunal_affaldshaantering.pdf

Selskabsstruktur

› Sådan er kommunale affaldsydelser organiseret

Når vi ser på, hvilken organisering de enkelte kommuner har valgt for den fremtidige håndtering af affaldsydelserne, så ser vi tre grupper af kommuner.

En gruppe af kommuner, som har valgt at placere håndteringen af affaldsydelserne indenfor deres eget geografiske område, hvilket i praksis betyder, at disse kommuner etablerer et multiforsynings-selskab typisk sammen med deres spildevandsselskab³.

Dernæst har en række kommuner etableret fælleskommunale selskaber, disse har typisk primært fokus på affaldsydelserne. En række af disse dækker dog en bredere del af affaldsværdikæden ved både at have de borgernære opgaver omkring genbrugspladser og affaldsindsamling, men også eksempelvis affaldsforbrænding eller deponi. En del af de tværkommunale selskaber er tillige multiforsyninger, der ligeledes håndterer andre forsyningsarter, som eksempelvis DIN Forsyning og KLAR Forsyning.

Den sidste gruppe af kommuner er de uafklarede. Her er der tale om kommuner, der har affaldsydelserne som en del af forvaltningen, men står i den situation, at de skal have udskilt området til et selskab, som følge af den politiske aftale fra 2022.

I tabel 1 nedenfor ser vi, at 32% af kommunerne har truffet en beslutning om at have affald i et selskab indenfor kommunens geografi. Disse selskaber betjener 31% af borgerne samlet set. 35% af kommunerne, har besluttet at selskabsføre sit affald i et tværkommunalt selskab og de betjener samlet set 37% af borgere i Danmark. Den sidste tredjedel er endnu under politisk afklaring.

Tabel 1: Organisering

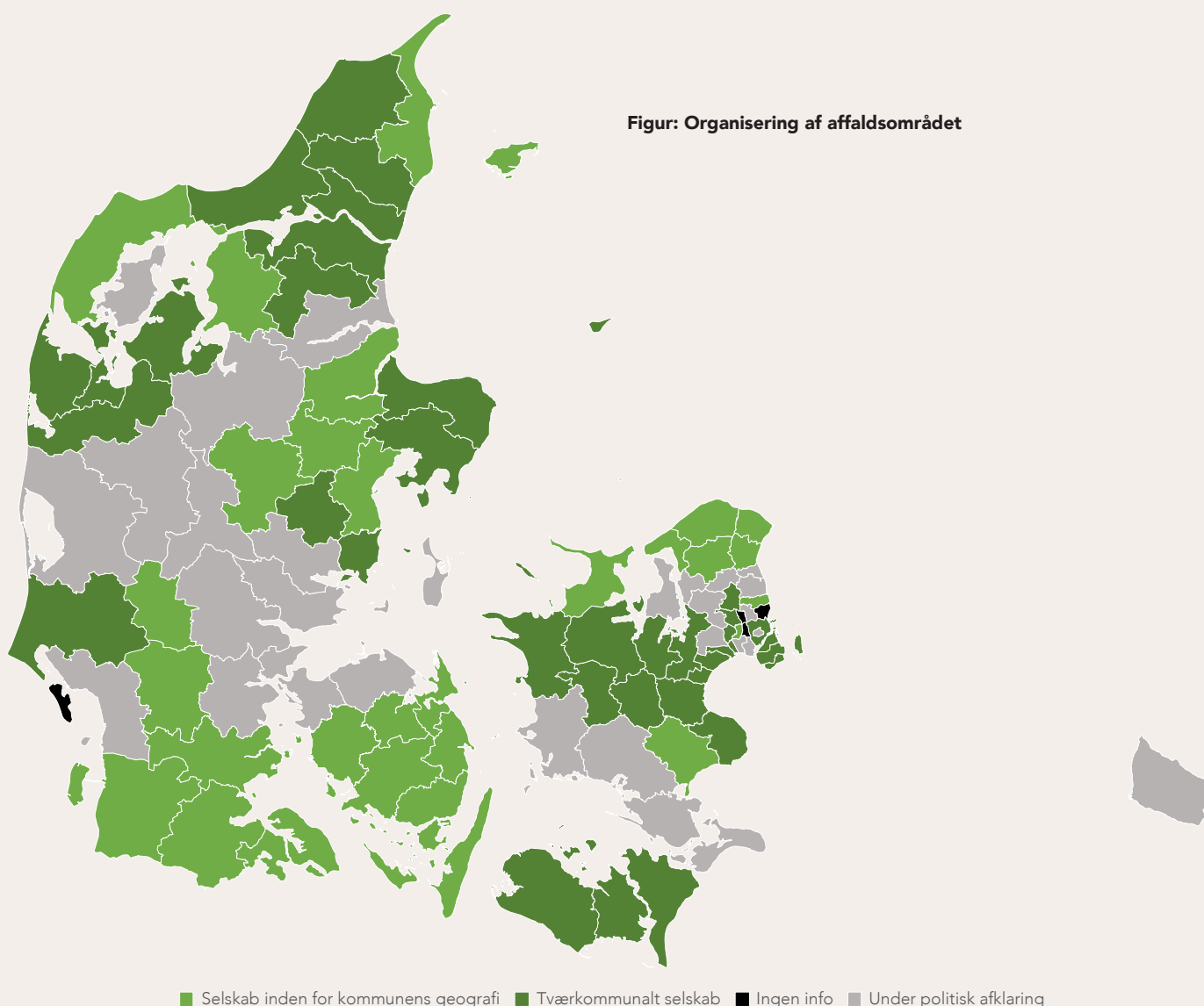
	Antal kommuner		Antal borgere	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
Selskab inden for kommunens geografi	31	32 %	1.866.297	31 %
Tværkommunalt selskab	34	35 %	2.197.779	37 %
Under politisk afklaring	29	30 %	1.718.443	29 %
Ingen information	4	4 %	150.042	3 %
I alt	98	100 %	5.932.561	100 %

³ Eneste undtagelse er Odense Renovation, som er det eneste rene affaldsselskab, der kun dækker en kommune.

Ser vi på den geografiske fordeling, så er der en stor gruppe midtjyske kommuner, der endnu ikke er afklarede. Fyn og Syddjylland er præget af selskaber, der dækker enkeltkommuner og Nord- og Nordvestjylland er præget af tværkommunale selskaber.

På Sjælland er billedet lidt blandet med en stor del uafklarede kommuner, ligesom en stor del kommuner har valgt at indgå i tværkommunale selskaber. På den nordlige del af Sjælland er der etableret en række selskaber indenfor egne kommunegrænser.

Vi er opmærksomme på, at der rundt om i landet er en række drøftelser om etablering af fælleskommunale selskaber. For eksempel er der en række overvejelser blandt ejerne bag Vestforbrænding I/S om den fremtidige organisering, men det er endnu ikke tydeligt, hvordan dette bliver organiseret i fremtiden. Hvis vi forudsætter, at de drøftelser vi har kendskab til, munder ud i etablering af tværkommunale selskaber, vil det være op imod 50% af kommunerne, som har placeret sine affaldsydelser i tværkommunale selskaber.

Selskabernes størrelse

› Så mange borgere dækker de enkelte selskaber

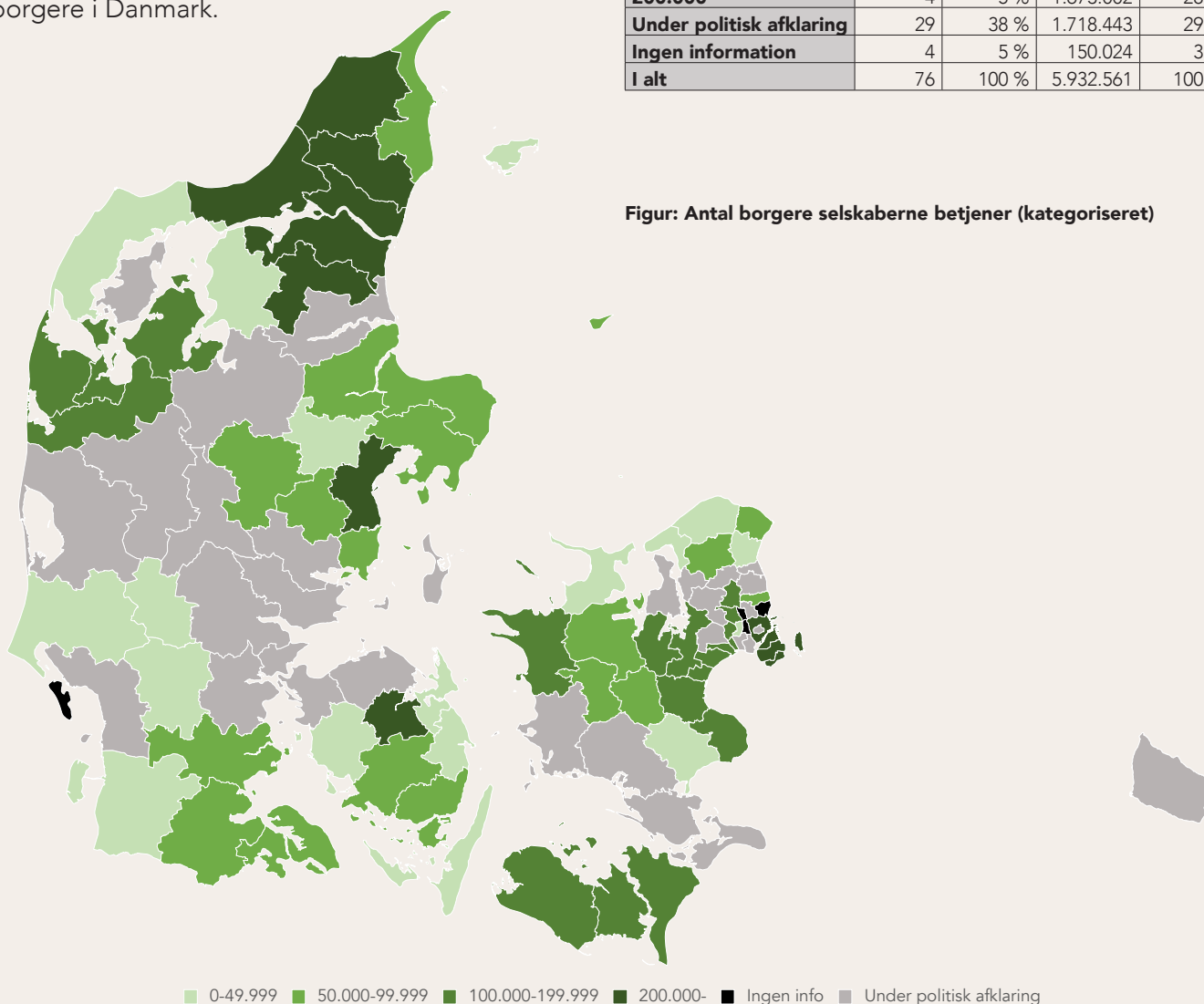
Et andet perspektiv på den fremtidige struktur i affaldssektoren er at se på selskabernes størrelse. Vi har valgt at se på, hvor mange borgere der bor i de kommuner, som selskaberne dækker, og dermed skabe et billede af, hvor mange borgere der betjenes af de selskaber, som står for affaldshåndtering i kommunerne.

Det gælder som udgangspunkt, at der ikke er truffet beslutning for ca. en tredjedel af kommunerne. Ser vi på de største selskaber, dem som betjener mere en 200.000 borgere, så udgør de 5% af det samlede antal selskaber, men betjener 28% af alle borgere i Danmark.

Ser vi modsat på de mindste selskaber, som betjener færre en 49.999 borgere, så udgør de 25% af det samlede antal selskaber, men betjener blot 10% af alle borgere i Danmark. Dette peger på en potentiel stor forskel i størrelsen på selskaberne i den kommende struktur på affaldsområdet.

Tabel 2. Antal borgere selskaberne betjener (kategoriseret)

	Antal selskaber		Antal borgere	
	Antal	Andel %	Antal	Andel %
0-49.999	19	25 %	612.076	10 %
50.000-99.999	15	20 %	1.044.649	18 %
100.00-199.999	5	7 %	734.349	12 %
200.000 -	4	5 %	1.673.002	28 %
Under politisk afklaring	29	38 %	1.718.443	29 %
Ingen information	4	5 %	150.024	3 %
I alt	76	100 %	5.932.561	100 %

Metode

› Sådan har vi opgjort vores data

Nexus Konsulenterne, Steder Skaber Folk og Lars Therkildsen har gennemgået alle kommuner med henblik på at kortlægge den valgte organisering. I de tilfælde hvor der allerede er sket en selskabsgørelse af affaldsaktiviteterne, er dette noteret uden ekstra kontrol.

Vi er vidende om, at der er en række overvejelser hos selskaber og ejerkommuner, som allerede har selskabsgjort affaldsydelserne, men der er fortsat tale om sonderinger, og derfor er disse ikke noteret ind. For de kommuner som endnu ikke har selskabsgjort affaldsaktiviteterne, har vi gennemgået dagsordnerne for de relevante politiske udvalg (typisk Teknik og Miljø udvalg eller lignende) i 2023. Hvis der er truffet en principbeslutning om en organiseringsform, har vi valgt at medtage dette som enten tværkommunal eller inden for kommunens geografi.

Hvis der stadig er flere organisationsmodeller i spil, har vi valgt at kategorisere det som "under politisk afklaring". For kommuner hvor vi ikke umiddelbart har kunnet finde information i de politiske dagsordner, har vi taget direkte kontakt. For nogle ganske få kommuner har vi ingen information. Vi er meget bevidste om, at det er et dynamisk område, som vi beskriver, og skulle nogen finde, at de er blevet kategoriseret forkert, hører vi meget gerne om det, og retter det naturligtvis.

Vi er ligeledes meget åbne overfor at dele mere detaljerede opgørelser eller lave yderligere analyser på materialet, hvis det skulle have interesse.

Vi forventer at opdatere notatet igen primo 2024. Kategorisering indsamling: Inden for kommunens geografi (typisk multiforsyning), Selskabsnavn (ved tværkommunale selskaber), Under politisk afklaring, Ingen information.

Indbyggertal i kommunerne er fra 1. jan 2023 (<https://www.noegletal.dk/noegletal/ntStart.html>)

Kontakt

› Mød teamet bag kortlægningen

THOMAS LYHNE

Partner og chefkonsulent i Nexus Konsulenterne, cand. scient.pol

Kontakt: tl@nexuskonsulenterne.dk, 22469884

Thomas har siden 2003 arbejdet med forretnings- og organisationsudvikling, strategi, analyse og implementering både som konsulent og som leder. Han har dyb indsigt i governance-problemstillinger og har været projektleder på udviklingen af det første Kodeks for god selskabsledelse for kommunalt ejede forsyningsselskaber og på Kodeks for godt bestyrelsesarbejde for de forbrugerejede vand- og fjernvarmeselskaber. Senest var Thomas procesfacilitator på fusionen mellem AVV og RenoNord. Thomas har tidligere været ansat i Pluss Leadership, Vestas, Epinion og NIRAS Konsulenterne.

LAILA KILDESGAARD

Direktør og ejer af Steder skaber folk, cand. scient, MPA

Kontakt: stederskaberfolk@stederskaberfolk.dk, 30571430

Tidligere direktør i KL og kommunaldirektør på Bornholm. Deltagelse i forhandlinger mellem kommunerne og regeringen om udfasning af gas, opsætning af VE, planlov, affaldsforbrænding, emballage, erhvervsfremme og beredskab. Bidrag til Kodeks for god selskabsledelse af kommunalt ejede forsyningsselskaber, uddannelse af bestyrelsesmedlemmer i forsyningsselskaber og anvendelse af ejerstrategier. Erfaring med fusion af forsyningsselskaber som ejerrepræsentant, overtagelse af statens aktier i selskab. Bestyrelsesmedlem i bla. Trefor El-net Øst.

LARS THERKILDSEN

Bestyrelsesformand, statsautoriseret revisor

Kontakt: lat01@outlook.dk, 40327122

Lars er tidligere CEO i HOFOR A/S og har arbejdet med topledelse i en række danske forsynings- og infrastrukturvirksomheder. Som formand for interesseorganisationen DANVA deltog Lars i arbejdet med at selskabsgøre vandsektoren. Er i dag medlem af en række bestyrelser i forsyningssektoren, heriblandt KLA, Frederiksberg og Aalborg Forsyning A/S.

SILLE THORUP SØNDERSKOV

Juniorkonsulent i Nexus Konsulenterne, stud.scient.pol

Kontakt: sts@nexuskonsulenterne.dk, 31236760

Sille er ansvarlig for dataindsamlingen og bearbejdningen. Sille er juniorkonsulent på en række projekter, primært inden for forsyningssektoren. Ved siden af jobbet er Sille ved at gennemføre sin kandidat i statskundskab ved Aarhus Universitet.